

Kurgu Dergisi
S: 15, 33-43, 1998

MC LUHAN'IN KÜRESELLEŞME TEORİLERİNE KATKIDA BULUNAN ÖNCÜ GÖRÜŞLERİ

Yrd.Doç.Dr. Rana EŞKİNAT*

ÖZET

Çalışmanın amacı 1990'lı yılların en çok sözü edilen konusu "Küreselleşme"nin kavranmasında iletişim bilimci McLuhan'dan gelen katkıların incelenmesidir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, küreselleşmenin tanımı, ortaya çıkış koşulları ve toplumsal hayatın hangi alanlarında izlenebileceği konularında bilgi verilmektedir. İkinci bölümde McLuhan'ın görüşleri yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise McLuhan'ın görüşlerinin günümüz bilim adamlarınca yorumlanması ve küreselleşme teorilerine nasıl yansdığı incelenmektedir.

KÜRESELLEŞME NEDİR, NASIL BAŞLAMIŞTIR, NASIL İZLENİR

Küreselleşme Nedir

1990'lı yılların üzerinde en çok durulan kavramlarından biri küreselleşmedir. Küreselleşme teorisine önemli katkıları olan Pittsburgh Üniversitesi'nden Roland Robertson küreselleşme olgusunu aşağıdaki gibi açıklamaktadır (1):

"Küreselleşme dünyanın kontrol altına alınmasını ve tek bir bütün olduğunun farkına varılmasını ifade etmektedir. Ayrıca dünya üzerinde yaşayan insanların birbirlerine olan bağımlılıkları ile ilgili bilinç de hızla artmaktadır."

* Anadolu Üniversitesi, Hukuk Fakültesi

1 R. Robertson (1992). **Globalization**. London: Sage, s.8.

Bu tanımla getirilen yenilik küresel bilincin giderek artmakta olduğu iddiasıdır. Kitlesel medya, yeryüzündeki insanların bütününe yönelik yayınlar yapmakta, zevk ve tercihleri etkilemeye çalışmakta ve amacına ulaşmaktadır. Her şey küresel bakış açısı ile yeniden ifade edilmektedir. Askeri ve politik konular akla dünya düzenini getirmektedir. Ekonomik problemler uluslararası resesyona bağlanmaktadır. Çeşitli ürünlerin dünyanın dört bir yanında satışını sağlayan pazarlamacılar dünya markaları yaratmaktadır. Vatandaşlık hakları, insan hakları ile ilişkilendirilirken, çevre kirliliği dünyanın tehlikelerden korunması, gerektiğini tüm insanlığa hissettirmektedir. Zaten yüksek olan maddi bağımlılığa, küresel bilinçteki artışı da eklediğimizde dünyanın tek bir sistem olarak yeniden üretilme koşulları ortaya çıkmaktadır. Birey sınırlarla çevrilmiş bir alt grubun parçası olmaktansa küresel bir bütüne ait olmayı yeğlemektedir. İnsanlık alemi giderek artan ölçülerde ırk, soy, sınıf gibi farklılıklara dayanarak kimsenin diğerinden üstün olmadığını bilincine varmaktadır. Robertson'a göre dünya toplumları artan bir dayanışma içine girmektedir. Ancak bu tam bir entegrasyon anlamına gelmemektedir. Tek bir dünya sistemi yaratma çabalarına rağmen yeryüzü çelişkilerle doludur. Geleceğin nasıl olacağı konusunda görüş birliği yoktur.

Küreselleşme Nasıl Başlamıştır

Küreselleşme çabalarının başlangıcını çok eski çağlarda bulmak mümkündür. Varoluşumuzdan bu yana bilinmeyen kavramak için çaba sarfedilmektedir. Büyük İskender İsa'dan önce 330'lu yıllarda Makedonya'dan doğuya sefer düzenlemiş, Hindistan'a kadar gitmiş, doğu ile batı kültürünü kaynaştırmayı hayal etmiştir (2). İki büyük dünya dini, Hıristiyanlık ve İslamiyet benzer değer yargılarını tüm dünyaya yayma yarışı içine girmiştir (3). Büyük Roma İmparatorluğu'nu yönetenler yönettikleri farklı uluslara ait insanların tümünü kapsayan bir vatandaşlık anlayışı geliştirmiştir (4). Fenikeli tacirler gittikleri yabancı ülkelerde hoşgörü ile karşılanmış, insan sesini farklı simgelerle ifade ederek bugün

-
- 2 E.H.Gombrich (1997). **Dünya Tarihi**. Çev: A. Mumcu. İstanbul: İnkilap Kitabevi, s.112-119.
 - 3 B. Lewis (1996, Kasım). **Çatışan Kültürler**. Çev: N. Elhüseyni. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 42, s.4.
 - 4 B. Lewis (1996). **Ortadoğu**. Çev: M. Harmanlı. İstanbul: Sabah Kitapları, s.26.

kullandığımız harfleri bulmuş, insanlar arasındaki iletişimin artışına katkıda bulunmuşlardır (5).

Verilen örneklerin gösterdiği gibi küreselleşme eğilimi çok eski çağlardan beri varlığını hissettirmektedir. Ancak bu eğilimin her dönemde aynı hıza sahip olduğunu düşünmemek gerekir. 15.yy'a kadar hızı oldukça yavaş olmuştur. Gelişme sürekli artış yönünde değildir. Eski antik imparatorlukların yayılma dönemlerine ya da ticari, askeri ve dini amaçlarla girilen serüvenlerin göze alınma sıklığına bağlı olarak dönem dönem hız kazanmakta ya da duraksamaktadır.

15. ve 16. yüzyıllarda modernleşme olarak da adlandırılan Avrupa'daki toplumsal dönüşümle birlikte küreselleşme artış yönünde ilerleyen doğrusal bir gelişme sürecine girmiştir. Teknik olarak da küreselleşmenin başlangıcını 15.yy. olarak ifade etmek daha doğru bir yaklaşım olmaktadır. Çünkü Kopernik'ten önce insanlık alemi bir küre üzerinde yaşadığının bilincinde değildir. Hatta farklı kıtaların halkları birbirlerinden habersiz yaşamaktadır. O halde küreselleşme modernleşme süreci ile yakından ilgilidir.

Küreselleşme ideolojik olarak kuşku ile bakılan bir olgudur. Tıpkı Avrupa Kültürünü dünyaya yaymanın aracı olan modernizasyon gibi Avrupa'nın üretim tarzı kapitalizmi dünyaya dayatmanın aracı olarak da küreselleşme görülmektedir. Gerçekten de küreselleşmenin kapitalist gelişme süreci ile sıkı bir bağı bulunmaktadır. Küreselleşme, Avrupa ekonomisinin, kolonizasyon, yeni sömürgecilik ve kültürel kaynaşma ile tüm dünyaya yayılma çabalarının doğrudan sonucudur. Ancak bu çabalar sonucunda tüm toplumsal düzenlerin kapitalistleşeceği anlamı çıkarılmamalıdır. Yine de batının ulaştığı olduğu yaşam koşulları tüm ülkeler için bir değerlendirme kriteri olmaktadır. Bu nisbi değerlendirme süreci, batının ve kapitalistlerin olanakları, yaşamları ile ilgili olumlu yada olumsuz görüşler üretmektedir. Avrupa ülkelerinin kendi aralarında birleşme yönünde göze aldığı hedefler ülke sınırlarının önemsizleşmesini ve uluslarüstü çeşitli organların kurulmasını gerektirmektedir. Avrupa kıtası küreselleşmenin modeli olmakta başı çekmektedir.

Sosyal Bilimlerle ilgili literatür incelendiğinde, Sosyal Bilimlerin başlangıç yıllarından bu yana küreselleşme olgusunun kavramsallaştırılmasına ışık tutan görüşlerin üretilmekte olduğu

görülmektedir (6). Bu görüşler daha çok dünyanın ekonomik entegrasyonu ile ilgilidir. Ancak postmodern yaklaşımların çoğunda gerçek küreselleşmenin kültürel bir olgu olduğu iddia edilmektedir (7).

Küreselleşme Nasıl İzlenir

Küreselleşmenin izine toplumsal yaşamın ekonomik, politik ve kültürel alanlarında rastlamak mümkündür. Bunlar içinde insanlar arasındaki ilişkilerin mekâna bağımlılığının en yüksek olduğu alan ekonomik faaliyetlerdir. Üretim ve tüketim faaliyeti yüzyüze ilişkileri gerektirmektedir. Uzun mesafeli ticaret ancak çok önemli maliyet avantajları ve kâr olanaklarının varlığı söz konusu olduğunda göze alınabilmekte ve ekonominin temel ilişkileri dışında yer alan ulaştırmada uzman aracı bir sınıfı (tüccarlar, finansörler) gerektirmektedir. Mekânsal olarak daha geniş bir alan içinde yer alan üretim faktörlerini kontrol altına alma düşüncesi, insanlar arasındaki politik ilişkilerin artmasına neden olmuştur. Bu ilişkiler sonucunda birbirleri ile sınırdaş ulus devletler ortaya çıkmıştır. Kültürel ilişkiler insanlıkla ilgili temel ilkelerin saptanmasında yol göstericidir. Uluslararası ilişkilerin ortaya çıkışı ve yaygınlaşması kültürel ilişkileri arttırmıştır. Farklı kültürlerin kaynaşması, insanların yaşam tarzlarını, tercihlerini, değer yargılarını giderek birbirine benzetmektedir. Dünyanın bir ucunda yaşayan, diğer ucunda yaşayanla gelişen teknolojinin sağladığı olanaklarla iletişim kurabilmekte, onunla aynı fikirleri paylaşırken, yanbaşındaki ile zıtlaşabilmektedir. Farklılıklara hoşgörü ile bakma gereği doğmaktadır. Çünkü bir konuda en yakını ile farklı düşünebilen, hiç tanımadığı ile aynı görüşü paylaşmakta olduğunu hissedebilmektedir. Dünyayı bir bütün olarak algılamakta, tüm insanların iyiliği ya da dünyanın geleceği için birşeyler yapılması gerektiğine inanmakta, dünyanın dört bir yanından kendisi gibi düşünenlerle haberleşmekte ve uluslarüstü bir gruba dahil olabilmektedir (çevre örgütleri gibi). Bu tür ilişkiler içine girebilen insanların sayısı dünya nüfusuna oranla düşük bir düzeydedir. Yaptırım güçleri yetersizdir. Ancak ulaşım ve iletişim teknolojisinin sunduğu olanaklarla kültürel ilişkilerin artması oranında insanlar dünya toplumunun bir üyesi olduklarını kavrayacaklar, yaşanabilecek tek bir dünya olduğunun bilincine varacaklar, dünyayı tehdit eden uygulamaların önüne geçilmesini sağlayacak uluslarüstü kurumların oluşması yönünde çeşitli baskı grupları

6 Saint Simon, Marks ve Durkheim'in çalışmalarında küreselleşmeyi çağrıştıran fikirler izlenebilmektedir.

7 Roland Robertson, Giddens, Harvey, Beck Lash ve Urry doğrudan doğruya küreselleşme ile ilgili teoriler geliştiren bilim adamlarıdır.

oluşturacaklardır. Kültürel ilişkilerin yaygınlaşması gerek ekonomik gerekse politik ilişkileri dünya ölçeğine genişletecektir. Bu nedenle küreselleşme kültürel bir olgudur. Toplumlar arası ilişkilere kültürel değişim hakim olduğu ölçüde gerçekleşme şansına sahiptir.

McLUHAN'IN KÜRESELLEŞME KAVRAMININ GELİŞTİRİLMESİNE KATKIDA BULUNAN GÖRÜŞLERİ

Küreselleşme, hem ekonomistler, hem siyaset bilimciler hemde sosyologlar tarafından dolaylı olarak incelenen bir konudur. Teknolojik değişimin 1970'li yıllardan beri dünya düzeninde yapısal dönüşüm yaratmakta olduğu pek çok bilim adamı tarafından kabul edilmektedir(8). Doğrudan doğruya küreselleşme ile ilgili görüşler üreten post modern teorisyenlere ilham kaynağı olan diğer bir katkı ise edebiyat ve iletişim konusunda çalışan McLuhan'dan gelmiştir. Bundan otuz yıl önce yazılmış olmasına rağmen fikirleri halâ geçerliliklerini korumaktadır (9).

McLuhan'a göre kültürün belirleyici ilkesi içeriğinden çok iletildiği aracının niteliği ile ilgilidir. Günümüzde farklı toplumlara ait kültürel özellikleri tüm dünyaya yayan en etkili araç çağdaş medyadır. Çağdaş Medya, duyguları ulaştırmanın pek çok farklı yöntemine sahiptir ve haberleşme ile ilgili yüksek teknolojileri içermektedir. McLuhan'a göre insanlık sahip olduğu teknolojik olanaklara bağlı olarak iki aşamadan geçmiştir. Sözlü iletişim ve tekerlek teknolojisine bağlı olan ilk aşamada insanın deneyimleri kolektiftir ve dar bir mekân içinde gerçekleşip tamamlanmak zorundadır. Yazılı iletişim ve mekanik teknolojiye bağımlı olan ikinci aşamada ise yazılanların basılarak çoğaltılması, farklı insanların yada tek bir insanın düşüncelerinin ardışık sıralar halinde birbirine bağlanması, toplumları rasyonelleştirmiş ve buna bağlı olarak sanayileştirmiştir. Farklı mekânlarda yaşayan insanlar arasındaki iletişimin artması belli bir kültüre ait olma bilincini azaltmıştır. Ayrıca iletişim ve ulaşım olanaklarındaki artış ekonomik, siyasi, yada askeri gücü elinde

8 Yeni uluslararası ekonomik düzen, ODTÜ Gelişme Dergisi 1976 özel sayısı bu konudaki görüşlere ayrılmıştır.

9 M. McLuhan (1964). **Understanding Media**. London: Routledge; M. McLuhan & O. Fiore (1967). **The Medium is the Massage**. London: AllenLane; M. McLuhan & O. Fiore (1968). **War and Peace in the Global Village**. New York: Bantam.

bulunduranların daha geniş mekânları kontrolleri altına almalarını sağlamıştır.

McLuhan'ın bilim adamlarını etkileyen diğer görüşü ise çok önemli iki evrenselleştirici araca dikkatleri çekmesidir. Bu araçlardan ilki gece ve gündüz eşit aralıklarla 24 saat çalan mekanik saatin modern dünyanın örgütleyici ilkesi olarak kullanımının yaygınlaşmasıdır (10). Bu gelişme zamanın ölçülmesinde kaydedilen önemli bir aşama olmasının yanında modernizasyonu yayan, ticaret ve sanayi alanlarındaki ilerlemelere yol açan devrimsel bir olaydır. İkinci gelişme ise paranın alışverişlerde ödeme aracı olarak kullanımının yaygınlaşmasıdır. Paranın bu amaçla kullanılması, ekonomik faaliyetlerin hacmini ve hızını arttırmaktadır.

Günümüzde ise daha ileri bir teknolojik devrim yaşanmaktadır. İletişim aracı olan çağdaş elektronik medya kollektif kabile bilincini küresel ölçekte yeniden diriltmektedir. Bugünün iletişim ve ulaşım teknolojisinin ayırd edici özelliği hızıdır. Elektriğin iletişimde kullanımı insanın sinir merkezine benzeyen küresel bir haberleşme ağı sağlamaktadır(11). Bu haberleşme ağı sayesinde dünyanın bir bütün olarak algılanması mümkün olmaktadır. Herhangi bir yenilik anında tüm dünyaya ulaşmaktadır. McLuhan'a göre dünya herkesin birbirinden haberdar olduğu bir köy ortamına dönüşmektedir (12). Tıpkı kabile toplumunun üyeleri gibi küresel köyün üyeleri de birbirlerinden haberdardır ve birbirlerine bağımlıdır. Aradaki tek fark küresel köyün mekânsal olarak tüm dünyayı kaplamasıdır. Küresel ölçekte bir diyalog yaşanmaktadır. Tüm bunlar önyargılara ve dar görüşlülüğe son vererek tümünden bir değişim mesajı vermektedir. Aşışlagelen vatandaşlık, devlet gibi kavramlar giderek artan oranlarda sorgulanmaktadır. Yeni teknoloji herkes için dünyanın her köşesini ulaşılabilir kılmaktadır.

McLuhan'ın teknoloji, para ve mekanik saat kullanımının modern yaşam üzerindeki etkisi ile ilgili görüşleri Giddens, Harvey, Lash ve Urry'nin çalışmalarına katkıda bulunmuştur. Aşağıda sözü edilen bilim adamlarının çalışmalarında McLuhan'ın görüşlerinin etkileri incelenecektir.

10 M. McLuhan (1964). **A.g.k.**, s.146.

11 **A.g.k.**, s.358

12 **A.g.k.**, s.93.

McLUHAN'IN GÖRÜŞLERİNİN KÜRESELLEŞME TEORİLERİNDE YENİDEN YORUMLANIŞI

Giddens'ın Küreselleşme İle İlgili Görüşleri

Giddens, küreselleşme sürecini modern toplumların gelişmesine bağlamaktadır (13). Modern toplum olarak adlandırılan feodal düzen sonrasındaki Avrupa toplumlarını McLuhan'cı bir formülasyonla açıklamaktadır. Modern öncesi çağda zamanın ölçümü mevsimlere ve gündelik hayatın ritimlerine göre belirlenen yöresel bir olgudur. Mekân kavramı da seyahat olanaklarının elverdiği kadarı ile sınırlıdır. Bireyin memleketinin konumu ile ilgilidir. 18.yüzyılda mekanik saatin kullanımının yaygınlaşması zamanı belirli bölgelere özgü bir olgu olmaktan çıkarmıştır. Zaman evrenselleşmiş dünyanın her yerinde aynı esaslara göre ölçülmeye başlanmıştır. Böylece evrensel zaman temel alınarak toplumsal hayat küresel sistem içinde yeniden örgütlenmiştir. Küresel haritalar mekânın evrensel boyutlarda algılanmasını sağlamıştır. Giddens'a göre küreselleşmenin ön koşulu zamanın mekândan bağımsız kalmasıdır. Böylece toplumsal ilişkiler zaman ve mekândan kaynaklanan sınırlamalardan kurtulmuş ve dünya ölçeğinde yeniden yapılanmıştır. Toplumlar arasındaki ilişkilerde artış sağlayan en önemli araç Giddens'a göre paradır. Değeri bir bölgeden diğerine transfer ederek toplumsal ilişkileri geniş .bir zaman ve mekâna yayabilmektedir. Teknolojik bilgi hazinesi olan uzmanlık sistemlerinin gelişmesi insanların birbirine olan güvenini arttırmıştır. İnsanlar paranın değerine ve uzmanların yarattıklarına inanmaktadır. Modern yaşam hem büyük bir güven hem de büyük riskler içermektedir. Bu nedenle uzmanın bilgisi ve paranın değeri sürekli kontrol edilmektedir. Bunlarla ilgili bilgi toplanmaya çalışılmaktadır. Modern toplumlarda ilişkiler karşılıklıdır. Toplumsal hayat elde edilen bilgiler ışığında sürekli yenilenmekte ve yeniden üretilmektedir. Modernizasyon toplumsal ilişkileri yaygınlaştırmaktadır. Toplumlar arasında küresel ilişki ağları örülmektedir. Yerel faaliyetler karmaşıklaşırken uzak mesafeler arası ilişkiler gelişmektedir.

Lash Ve Urry'nin Küreselleşme ile İlgili Görüşleri

Lash ve Urry Giddens aracılığı ile McLuhan'dan etilenmişlerdir.

13 A. Giddens (1990). **The Consequences of Modernity**. Cambridge: Polity, s.17-21; A. Giddens (1991). **Modernity and self-identity**.Cambridge: Polity, s.16-17.

1987'de örgütlenmiş kapitalizm dedikleri yapının çözülmesi ile ilgili yazmış oldukları kitapta küreselleşme ile ilgili analizleri yer almaktadır(14). 20.yüzyılda örgütlenmiş kapitalizm denilen sistem altında, finans kaynaklarının, üretim araçlarının ve emeğin akımı büyük firmalar ve devlet tarafından zaman ve mekâna göre sıkı bir şekilde düzenlenmiştir. 20.yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkmakta olan örgütlenmemiş kapitalizm bu akımların kontrolsüz bir şekilde yayılmasını ve hızını arttırmasını içermektedir. Nesnelere hareketliliği artarken akımlar sembollerle ifade edilir olmuştur. Estetik duygusu gelişmiştir. İnsanlar sürekli kendi imajlarını gözlemeye ve değiştirmeye başlamışlardır. Lash ve Urry'e göre uzayda çeşitli merkezlerden kaynaklanan sembolik işaretlerin oluşturduğu akımlar bulunmaktadır. Semboller akımı,ulus devlet sınırlarını aşabildiği ve devletin gücünü kısılabildiği ölçüde küreselleşme yaşanacaktır (15).

Harvey'in Küreselleşme ile ilgili Görüşleri

Harvey'de Giddens'in yaklaşımını benimseyerek analizine modern öncesi dönemin zaman ve mekân kavramları ile başlamaktadır(16).Feodal dönemde toplumların içinde yaşamadıkları mekânlarla ilgili bilgileri son derece sınırlı ve bulanıktır. Zamana ve mekana ait bu dar algılama Avrupalı kaşiflerin dünyanın sınırlarını keşfetmelerine kadar devam etmiştir. Avrupa'nın rönesansı ile birlikte dünyanın uzayla sınırlandırıldığı ve haritasının çizilebileceği anlaşılmıştır. Mekanik saat zamanın lineer ve evrensel bir süreç olarak yeniden düzenlenmesini sağlamıştır.

Buraya kadar Giddens ile aynı görüşleri paylaşmakta olan Harvey, bu noktadan sonra farklı bir yaklaşım getirmektedir. Giddens, zamanın mekândan bağımsız kalışını vurgularken Harvey, zamanın mekân üzerindeki baskısından söz etmektedir. Zaman ve mekân karşılıklı olarak birbirlerinden kaynaklanan kısıtlamaları yok edecek şekilde yeniden örgütlenmektedir. Bu süreç zamanın kısalmasını, mekanın daralmasını temsil etmektedir. Zaman ve mekanı kontrol altına almak amacı ile kaynaklar demiryolu, kanal, gemi yapımı, petrol üretimi, telgraf hatlarının çekimi gibi alanlara akıtılmıştır. Yüzyılın başında kara ulaşımında bisiklet

14 S. Lash & J. Urry (1987). **The End of Organized Capitalism**. Cambridge: Polity.

15 S. Lash & J. Urry (1994). **Economies of Signs and space**. London: Sage, s.280-281.

16 D. Harvey (1989). **The Condition of Post_modernity**. Oxford: Blackwell, s.239-259.

ve otomobil, havacılıkta balon ve uçak, iletişimde telsiz, telgraf, radyo, televizyon, kitlesel baskı, fotoğraf ve sinema gibi yeni icatlar mekan farkını daha da azaltmıştır. Bu yeniliklerin yardımı ile Avrupanın hegemonyası tüm kıtalara yayılmıştır. Henry Ford ile birlikte kitlesel üretim yeni bir üretim tarzı olarak ortaya çıkmıştır. Ulaşımındaki ve üretimdeki hızlı artış ülkeler arasındaki rekabeti arttırmış ve 1.Dünya Savaşını patlatmıştır. Savaş sonrasında yeni bir uluslar arası sistem doğmuştur. Küresel finans kapital kitlesel üretim tarzını sınai örgütlenmeye hakim kılmıştır.

1970'lerde kitlesel üretim sisteminin krize girmesi ile yeni bir zaman mekân baskısı yaşanmaya başlamıştır. Kitlesel üretim sisteminin aşırılıkları ile başedilmesi gereği doğmuş ve tüketici piyasalarında değişen zevklere çabuk uyumu sağlayan bilgisayar destekli üretim programları geliştirilmiştir. Finansal piyasalar küreselleşmiş, bilgisayarlar ve elektronik iletişim araçları insanların evlerini uluslararası mali akımların odak noktası haline getirmeye başlamıştır (17).

Harvey, McLuhan'ın küresel köyünün bir versiyonunu tanımlamaktadır. Uydu teknolojisindeki gelişmeler iletişimin uzaktan kaynaklanan maliyetini son derece önemsiz kılmıştır. Gelişen ulaşım araçları aynı mesafeleri eskisine göre çok daha kısa sürede katetmektedir. Aynı zamanda malların bölgeler arasındaki nakliyesi çok daha sistematik ve ucuz hale gelmektedir. Uydu televizyonlar aracılığı ile imajlar ülkeden ülkeye su gibi akmakta insanlar evrensel tecrübeler kazanmaktadır. Turizm faaliyetleri hızla artmakta, yüzyılın başında uçak yolculuğu yapmış olanlar parmakla gösterilirken günümüzde uçaklar yolcularla dolup taşmaktadır. Mekânsal uzaklıklardan kaynaklanan engeller çökerken dünya herkesin her köşesine ulaşabileceği bir yer haline gelmektedir.

SONUÇ

Yukarıda görüşlerini incelediğimiz farklı bilim dallarında uzman bilim adamlarının ortak görüşü, insanlar arasındaki iletişimin artışına yol açan değişimin varlığının bir gerçek olmasıdır. Bu iletişim artışının gerek ülke içinde toplum yapısı üzerinde gerekse dünya üzerinde toplumlar arası ilişkilerde etkileri bulunmaktadır. Toplumlar bir dünya toplumunun yaratılması hedefine doğru dönüşüm geçirmektedir. Gelecekte bu hedefe ulaşıp, ulaşamayacağı şimdiden bilinmemektedir.

20. yüzyılın son çeyreğinde hızını çok arttırmış olan küreselleşme olgusu, teknolojik değişime uyum sağlayamayanlar için gelişen dünyanın dışında kalma tehdidini içermektedir. Gelecek insanlığa daha farklı bir yaşam sunmaktadır. 21. yüzyılda gelişmiş ülkelerdeki yaşam standartlarının gerisinde kalmamak için ulaşım ve iletişim teknolojisindeki bütün yenilikleri titizlikle takip etmek gerekmektedir. En önemli üretim faktörlerinden birisi olan sermaye günümüzde tamamen küreselleşmiştir. Üretim amacı ile kullanılan sermaye ile finansman amacı ile kullanılan sermaye birbirinden ayrılmıştır. Finansal sermaye vatansızdır. Yatırım planlarını küresel bir strateji ile belirlemektedir. Riski tüm dünyaya dağıtmak istemektedir. 1980'li yıllardan sonra yükselen piyasalar olarak adlandırılan gelişmekte olan ülkelerdeki kâr fırsatları, küresel düşünenlerin iştahını kabartmaktadır. Bu küresel oyun yüksek risk taşımaktadır. Ancak oyunun nasıl oynanacağını öğrenmek için oyuna katılmaktan başka çare yoktur. Oyuna katılmanın yolu ise tüm dünya ile entegrasyonu arttıracak teknolojik alt yapıya yapılan yatırımlardan geçmektedir. Ayrıca yeni teknolojiyi kullanabilen insanları eğitecek şekilde eğitim sisteminin yapısal değişimden geçirilmesi gerekmektedir. Yaratılmakta olan dünya toplumunun bir üyesi olabilmek için üzerinde yaşanan ülke hava alanları, bilgisayar ağları, hızlı ulaşım araçları ile dünyaya entegre olmalıdır. Ülke içinde yaşayan insanlar ise yeni teknolojiyi kolaylıkla kullanabilme, bilgiye erişme ve bilgiyi kendi çıkarlarına en uygun şekilde kullanmada ustalaşmalıdır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- GIDDENS, A. (1990). **The Consequences of Modernity**. Cambridge: Polity.
- _____ (1991). **Modernity and Self-Identity**. Cambridge: Polity.
- GOMBRICH, E.H. (1997). **Dünya Tarihi**. Çev: A. Mumcu. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- HARVEY, D. (1989). **The Condition of Post Modernity**. Oxford: Blackwell.
- LASH, S. & J. URRY (1987). **The End of Organized Capitalism**. Cambridge: Polity.

- _____ (1994). **Economics of Signs and Space**. London: Sage.
- LEWIS, B. (1996, Kasım). **Çatışan Kültürler**. Çev: N. Elhüseyni. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 42.
- _____ (1996). **Ortadoğu**. Çev: M. Harmancı. İstanbul: Sabah Kitapları.
- McLUHAN, M. (1964). **Understanding Media**. London: Routledge.
- McLUHAN, M. & O.FIORE (1967). **The Medium is the Massage**. London: Allenlane.
- _____ (1968). **War and Peace in the Global Village**. New York: Bantam.
- ROBERTSON, R. (1992). **Globalization**. London: Sage.
- ODTÜ Gelişme Dergisi Özel Sayısı (1976). "Yeni Uluslar Arası Ekonomik Düzen".